

List izhaja vsak petek

in velja za navadne naročnike s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude kat.-pol. društva je naročnina določena v društv. pravilih. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sohar-ju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku Matiji Kravačja-1 v nunskih ulicah h. šte. 386. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. — Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold, če dvakrat, 12 s., če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Katoliška duhovščina in liberalci.

II.

Povedali smo zadnjikrat, da ni težko liberalcev spoznati in pregledati, ker imajo precej obširno zgodovino, ki nam kaže, kaj so v resnici.

Liberalizem, naj se prikaže, kjer koli in s kakoršnimi koli oblikami, enak si je povsod v tem, da obeta, našo solzno dolino spremeniti v raj veselja, blagostanja in zadovoljnosti, ako se mu le pripusti, da svoja načela uresniči in djanjsko vpelje. On tirja k temu popolno svobodo v narodnih, socialnih in verskih zadevah, tirja spoštovanje vsacega preverjenja, enakopravnost vseh narodov, vseh stanov, vsake vere; gledé na to, da se v vsaki državi različne vere nahajajo in da se ne sme nikomur ktera koli vera usiliti proti njegovemu preverjenju, zahteva, da se morajo zastran takih verskih razmer državne postave tako uravnati, da se vsako versko preverjenje prosto gibati zamore, in da se nikomur v djanjskem življenju krivica ne godi.

Kdo bi se vstavljal takim zahtevam? Pravičue so in v resnici svobodne. Ni čuda, da se liberalizem ljudstvu prikupuje, in da mu ono pomaga in ga podpira, da državno krmilo v njegove roke pride.

Lepo je tedaj marsikomu in prijetno slišati, kako se državne ustave po takih načelih uravnavajo. Le škoda, da vsa ta načela in zagotavljanja le na papirji ostanejo, kakšenkrat še do tega ne pride — ker djanjsko vpeljati jih — to je drugo.

Poglejmo narpred na Francosko, kako se je liberalizem tamkaj obnašal, kjer se je v našem stoletju uselil. Liberalizem, kakor je vladal na Francoskem za časa Bourbonov in Orleanistov, kakor tudi ves sedanji liberalizem, naj se prikaže v še tako skriti obliki, ni nič družega, nego pogretna jed revolucijskih in brezbožnih načel leta 1789, ki so francosko deželo v neizmerno revščino, pogubo in v propad pahnila, iz kojega je ni rešiti zamogla tudi zunanja slava in veljava Napoleona III. Načela so ravno tista, česar tudi naši liberalci ne skrivajo; namen in sad prav tisti, akoravno to tajijo. Ko so se po prepadu Napoleona I. Bourboni na francoski kraljevi stol vrnili, so liberalci, dediči revolucijskih načel l. 1789, neprenehoma tirjali vpeljanje svobodnih postav, kažoč, da se le po taki poti Francija vzdigniti zamore do prejšnje veljave in moči. Ludovik XVIII. in Karol X. sta sicer po moči njih zahteve odbijala, ali liberalci niso mirovali, da so vsako še tako primerno postavo odvrnili ali djanjsko nje vpeljanje overali toliko časa, da se francosko ljudstvo 29. jul. 1830 spunta, kralja Karola X. s prestola pahne, in državno krmilo liberalcu Ludoviku Filipu iz Orleanske, prejšnjim Bourbonom sorodne rodovine v roke potisne.

Sloveči bankir Lafitte, mož skrajno-liberalnih ali, kakor sam pravi, republikanskih načel, sicer pa pravičen in značajan, ki je nezmerno premoženje žertoval iz ljubezni do svoje onemogle in nesrečne domovine, kar se le redko kdaj pri liberalcih najde, poklican in pooblaščen, program nove vlade sestaviti, predloži ga Lud. Filipu s temi besedami: „Gospod, vi veste, da sem republikanec in imam ustavo zedinjenih ameriških držav za naj popolnejšo. Sicer le-ta ne pristoja zdaj Franciji, ali ona vendar hoče narodno vlado,

obdano z republikanskimi ustanovami.“ Ludovik Filip sprejme program, ker mu je bilo na srcu, usesti se na francoski prestol. Po tem programu se osnuje ustava v smislu vladajoče liberalne stranke. Francoska ustava l. 1814 je sprejela in razglasila katoliško cerkev za državno; ali ustava l. 1830 tega več ne trpi, ampak določi, da imajo vse postavno pripuščene vere popolno svobodo z absolutno enakopravnostjo s protestanti, judi in filozofičnimi šolami na enaki postavni stopinji je bila po ustavi zagotovljena neodvisnost od vlade in prostost, po svojih načelih si uravnati notranje zadeve, in lastnih ustanov si ohraniti in priskrbeti. Ustave članek 69. trdi tudi določno prostost nauka, tedaj s tim tudi katoliški cerkvi pravico, lastnih šol si po volji napraviti tako, da bi se vlada ne smela v to vtikati. Duhovščina, sicer nezaupna in novim postavam protivna, posebno zarad večine šol iz državne blagajnice vzdržanih, v kojih se po postavi ni smelo ozirati na katero koli vero, in ki so bile po vsi resnici brezverske (confessionslos), umiri se slednjič, zanašaje se na slovesno dane obljube in zagotavljanja enakopravnosti v vseh medverskih zadevah.

Dopisi.

Z gorenjega Krasa, 2. julija 1872. — Primaruba! v malo letih bo vse brenčalo i zvenketalo cekinov i napoleon-lorov, drugače ko nekdaš smarnih petic in grošev, ko bomo mi Kraševci prodajali v daljne dežele kraške—borovec. Kraševci bodo postali sami bogatači. Tako mi je govoril nek vnet pogozdovalec Krasa, a jaz sem se okoli ozrl i nasmehnil se stenami i krupnim kamenjem vred, ki mi je od vseh strani nasproti režalo. Da bi bil Kras samo ostrizen tako „à la Fieschi“ po najnoveji šegi, bi mu že la je izrastli, pa revce je pravi plešec; a naravno, stareji ko prihaja, bolj se ogoluje, še kožo mu bodo slekli, da bodo gole kosti ven štrlele. Ne bodo se več vrnili ne, velikanski dobi, hrasti i ceri—splavali so že kedaj po jadranskem valovji. Tudi še manj bode taka goščava, kakoršna je bila po Krasu za časa rimskih cesarjev, kajti zgodovinpisec Herodian pravi, da je cesar Maksimin (umoren pri oblegi Ogleja 238 po K.), na potu iz Panonije proti Italiji poslal ogleduhe pred seboj, da bi videli, ako niso po groznih neprehodno (nepredošljivo) gostih lesovih Kraških sovražniki skriti.* — Pa pustimo stare čase, za katere denašnjim naprednjakom je manj mar, ko za lanjski sneg, ter poglejmo v sedanje naprave. Z borovcem osobito hote Kras obgozditi. Pri Občini, Dutovljah, Rodiku, Bazovici, Banih se sicer še nekaj ponašajo in v 10 letih zrastejo do šezanja veliki, pa kedaj bodo še ono debelost i visočino dostigli, da bi se mogli poseči in za brodovje prodati? Storznjak (jelovo drevje), ko je enkrat posečen, ne poganja več, in treba mladca zasaditi. Listno drevje pa, dasiravno bolj počasi poganja, je vendar za sušo bolj strpljivo, i posečeno zmiraj v novo poganja, zato bi tudi več zemlje (gnoja) naredilo, da se toliko let v miru rasti pusti, kakor borovec. Pa naj li bode i borovec, nikakor pa ne izključljivo, temuč vselej pomešan z listnatim d'ovjem (jesenovino, hrastovjem, bresti, leskovino). Zavolj one lastnosti borovčeve, pa morda tudi iz kakega družega uzroka — neki govoré vzlasti zavolj ljudske nevednosti? — izvira ona nemarnost za borovec, ktera nas bi razjaditi i užaliti morala, da ne vemo, kako se kmet naj raje starega kopita drži. V Primorji je vlada storila napraviti tri večja sajenišča za pogozdovanje Krasa: v Gorici, v Sarminu pri Kopru in v Rodiku; oni dve za sadno i listno drevje, to pa za storžno (jelovo). Nij mi znano, koliko divjak se je iz Gorice in iz Sarmina po Krasu razposlalo i po Krasu zaplodilo, to pa vem, da iz Rodiške drevesnice je šlo letos blizo pol milijona drevcev. Pa čujte koliko za Kras: samo dve sto tisoč, a tri sto tisoč je

*) Herodian lib VIII.: Maximinus, postquam ad Italiae fines pervenit, praemissis speculatoribus, qui explorarent, an ullae in Alpium convallibus et densissimis sylvis insidiae delitescerent” P.s.

bilo razposlanih na Tolminsko, Magjarsko, Česko, Koroško, Hrvatsko i v Dalmacijo. Kako to? Naravno! Domači ljudje, srenjski predstojniki, se niso brigali, da bi o pravem času za mladce poprosili, morda jim nij bilo prav naznanjeno, in pri tolikej obilnosti (čez tri milijone jih je samo v Rodiškej drevesnici), da se na prostor izrutih novi zasejejo, so bili dreveci za kraške goličave namenjeni, v najbolj obgozdene pokrajine (Koroško, Hrvatsko) poslani. Res čudno. Po takej poti se Kras ne bode nikdar pogozdil.

Kam čete Kraševci še dalje čakati? Predramite se iz mrtvila i skrbite tudi za pogozdenje svojih goličav. Saj ste sicer na glas, da ste čvrsti, krepki i delavni. Ako vam nij borovec po volji, pa si sami napravite v kakem kotiču svojih dolin, njiv ali ograd malo sajenišče iz tacega drevja, ki se vam vidi naj bolj ugodno, kar vi, ki že stotine let tukaj živite, naj bolj znate. Vlada pa bi bolje storila, da bi od onih letnih 10.000 gold. za pogozdenje Krasa odločenih, tudi za premije najmarljivejim kmetovalcem (ne pa velikim posestnikom, kakor se skor vselej zgodi) podarila, ali toliko na davkih odpustila, kolikor kdo skaže drevcev vsajenih. Razbrzdani paglavci, ki veliko mladih drevcev poškodujejo, bi se morali ostro kazniti. To je glas enega upijočega v puščavi kraški — naj se še kakšen bolj veljaven oglasi, ker stoji pisano: „Klič! klič, in ne nehaj klicati!“

Iz goriške okolice. (9. julija). Dragi bralec! Vedi, da sem naj odkritosrčniša duša na svetu; zaradi tega se Ti kar očitno izpovedam, da se mi od nedelje prav zares — malo v glavi vrti! Sicer pa dovoli, da vže naprej protestujem, da si koj izbiješ iz glave one čudne misli o mojej osebi, da prečtaš svojo krivo razsodbo, katero bi si morda ustvaril na podlagi mojega odkritosrčnega bistva; če ne — Ti koj vržem pod noge one glasovite besede: „preklet naj bo, kedor kaj slabega misli!“

Vedi tedaj — zdi se mi, kakor bi strele švigale v mojej duši; ena misel drugo poganja; to Ti je ropot; kar neprestano se drvijo iz kota v kot — misli ekstremne! Torej nij čuda —!

Se li še spominjaš šempaskega tabora? Gotovo, da ti je še v spominu; nij mogoče, da bi Ti ona glasovita zadeva iz glave izpala! Kaj ne? — oni čudni plakati, katere je mogočna roka tedanjega glavarstva na vse strani, kder mirni goriški Slovenci prebivajo, razposlala; oni svarilni listek, da naj Slovenci, kakor „božji volki“ tiho i mirno na taborišče potujejo — i sicer po ovinikih; — mesta se morajo ogibati — ... take stvari naj bi se pozabile!? Nij mogoče! I da bi se ukaz gotovo spolnoval, i nesreča, nemir, nevarnost, o čemur se je nekterim merodajnam osebam sanjalo, odstranili, da bi govori (!) Slovenci ne šli skozi mesto i takó mestnih prebivalcev ne nadlegovali — čuj — so stali tam na razpotjih pred mestom prekrižani možje z nasajenimi bodali in odkazovali mirnim Slovincem pot, po kateri morajo hoditi.

A pustimo to šempasko taborovanje! Poglejmo raje ravno kar minolo slavnost tržašk. in gorišk. telovadn. društva, katero sem i jez opazoval. Našli bomo marsikatero nasprotje posebno glede mej, v katerih se sme Slovenec in Italijan sukati. I ravno to nasprotje mi ustvarja takó ekstremne misli! Sicer bi bilo bolje, stvar popolnoma prezreti, ko bi bilo mogoče, ko bi se človeku ne urival oni čudni izrek; „Ja Laner, das ist was anderes!“

To bi bil ropot, ko bi mi Slovenci na kakoršen koli način očitno izrazili naše sočutje do sorodnih slovanskih narodov; — to bi bila mastna jed za marsikatero dunajske ustavaške novine; raztrgali bi nas na kosce i razupili za nevarne panslaviste, katerim nij nobena reč tako ljuba, nego razpad Avstrije. A Italijanom, ali bolje neki italijanski stranki (nočemo naroda žaliti — Bog varuj) se že lahko dovoli, da si malo srce razhladi z upitjem: „Viva Garibaldi, viva l'Italia unita!“ — da si je tako v Avstriji malo pregrešno. — Pravijo, da so se i goriških Slovincem malo spomenili; a tako, da se kaže, da jim nismo nič kaj po volji. Nič novega. — Imel sem i priliko opazovati njih pretegnjeno liberalno svetost; — po ulicah hodeč sem slišal njih goreče novo-katoliške sedanjemu času primerne molitvene formule! A menda je strije Bachus dobro pritiskal, i — saj se ve — kaj se godi, kedar je obilo onih živalic v zgornjem nadstropji! In vino veritas! Pa morda niso hoteli i goriškim bratom se izneveriti, da so „sinovi sv. Jušta“ —?

Telovadna društva so neka zahteva sedanjega časa; geslo: „sè združenimi močmi“ — je ustvarilo, kakor toliko drugih naprav, i to. A obžalovati moramo, da se širi kakšenkrat s tacimi društvi mišljenje, katero je sposobno duhove poedinih avstrijskih narodov raznemati, mesto, da bi je združevalo i krepilo v složno delovanje. Nij čuda, ako je dan za dnevom reža, katera loči razne narode, vedno večja! Razširila se bo gotovo v strašen propad, ako se bo vedno z enim očesom škiljalo v tujo zemljo, i katoliški značaj z onim zlobnim pačenjem sramotil — kar smo imeli preteklo nedeljo priložnost opazovati!

Nij čuda, da se človeku v glavi vrti, kedar take reči pre-mišljuje; srce mu krvavi, kedar vidi, kako se one zlate za celo človečanstvo pomenljive besede z nogami teptajo — besede: „Kar nočeš, da bi Tebi drugi stvoril, i Ti mu ne stvari!“ —

S Kanalskega — Utopila se je *Marijana Bastjančič-evka* iz Loga, v fari sv. Lucije. Našli so jo v Soči pri jezu zapuščenega mlina v Kanalu preteklo nedeljo 7/7 t. l. Kako je žena, ki je še le le kratek čas omožena bila, prišla v nesrečo, se ne ve natanjko. Truplo so že v nedeljo koj popoldne zapazili, izlekli ga pa še le v ponedeljek potem, malo pred poldnem. Zakaj tako pozno, ne vem.

Toča letos hudo gospodari po naših krajih. V torek, 5. julija je pokončala poljske pridelke po Avčah, Levpi, Kalu in Lomu; v saboto pa, 6. julija, je čisto vse potolkla po Logu in Bodrežu skor do Kanala, da se Bog usmili.

Sè Srpence. — Č. g. *Ceket* tukajšnji kaplan je sopet v nesrečo prišel. Že lani, ko je šel čez gore na beneško stran pre-viditi, udaril ga je kamen, ki se je bil nad njim odveznil, prav nevarno. Te dni pa, ko se iz Kobarida domu verne, splaši se mu konj, voz se preberne, in ga hudo rani na glavi in v obrazu.

Ogled.

Ustavaškim liberalcem ni zdaj več ni min. Stremayr, ni Lasser po volji. Zamera je pri teh ljudeh prav dober kup. Stremayr je *rekel* (16. maja v drž. zboru), da se mu *zdi*, da škofje, kateri so mu bili podali v poslednjem našem listu omenjeno spomenico, niso več tako nasprotni novim šolskim postavam, kakor popred. Od tistega dne trobijo njih organi, da je nehal biti liberalen ustavak, da se jim je izneveril, akoravno jim je zatrdil, da šolske postave ostanejo po duhu in črki, kakor so. Govori se torej že, da se St. odpove ministertvu. Naj se le; če se ustavaki ne bodo po njem jokali, katoličani še manj. Ako se je res hotel s cerkvijo porazumeti, da bi bil duhovščino in kat. stranko priklenil na „ustavo“, bode odstop njegov molčé trobental: „Nihče ne more dvema gospodoma služiti“. Duh krščanski in duh ustavaški, kakor veje iz ust državno-zbornih in časniških liberalnih kričačev, podita drug-druzega spred sebe. — Kar se škofovske spomenice tiče, piše ogerski „Lloyd“, da misli ministerstvo v kratkem svoj *odgovor* priobčiti. Saj že naprej vemo, kakšen bo; to pa tudi „Ll.“ sam pravi, da *poreče*, namreč, ministerstvo: Postave ostanejo, kakor so.

Kaj pa imajo ustavaki z ministrom Lasserjem? Namestniki ne davno imenovani in prestavljeni jim niso po volji. In vendar, kaj hočejo krepkejših, kakor je kranjski grof Aleksander Auersperg? Če je res tak, kakor o njem pripovedujejo, potem bo on prav Bismark za Kranjsko v ustavaškem smislu.

V *Gradcu* se v protestantovski verski občini mikavne reči godé. Za družega župnika je prišel predlanskim tje *Erhardt Schultz*, in že ga je hotel evangelijski viši svet na Dunaji zatrdno imenovati, ko se je nekaj pripetilo, kar je postalo vzrok precejšnjim homatijam. V postu 1871 je pridigal Sch. o predmetu: „Kaj gre razumeti pod besedo *vera*“? Pridiga je bila tako racionalistična in naprednjaška, da so se „pravoverni“ protestantje vsi nad njo spotaknili. Mož je „freie Forschung“ tako daleč gnal, da kmalu ne bi ostalo v evangelijski nič več krščanskega. Prav zavoljo tega pa se je močno prikupil liberalcem med graškimi protestanti in drugod. Superintendent Gunesch je Schultzu pridigati prepovedal. Vsled tega je začelo v razcepljeni prot. občini še bolj vreti. Nasledek vrenja se je pokazal tudi pri volitvi novega cerkv. starešinstva; vrinili so se va-nje naj hujši Schultzovi privrženci, ki so v vsem nagajali prvemu, zmermu župniku Leidenfrostu. Pritožba o teh zadevah je šla na viši cerkveni svet na Dunaj, kateri je Schulza odstavil in liberalne starešine nagajalce iz starešinstva iztrebil. — Na, tu imate zdaj, ljubi bratje protestanti! Kaj ne, da, kar vas je še vernih, že sami pritrjujete nam katoličanom, da se mora razlaganje sv. pisma opirati na *veljavo* (auctoritas), in da vaša „freie Forschung“ vam s časom razpihne ves evangelijski? Pristopite torej k nam, in „sinite mortuos sepelire mortuos suos“.

Ogerske volitve se končavajo. Deakovec je do sedaj 226, nasprotnikov - levičarjev 135, vendar pa so načelniki poslednje stranke zopet izvoljeni.

Hrvaški zbor je obravnaval te dni *adreso*. Narodna stranka je hotela vplesti va-njo stavek izrazujoč *nezaupnico* ogerski vladi, pa potlej se je to tako poravnalo, da je tisti stavek izpuščen in *adresa* en bloc sprejeta. Volila se je tudi že *regnikolarna deputacija* in *delegacija* v ogerski državni zbor. Po porazumenji se je volilo izmed vsake stranke 15 poslancev. V višo zbornico gresta dva. Vse teče do sedaj gladko, kedar gre za kak kompromis.

Zunanje države. *Nemčija.* V *Monakovem*, kjer je gnjezdo t. i. starokatoličanstva, bil je 7. t. m. jansenistovski nadškof iz Utrehta (na Holandskem) in je opravljal v starokat. cerkvi službo Božjo in birmaval otroke bavarskih starokatoličanov. Starokatoličani so bili, namreč, dosedaj brez škofa — truplo brez glave; — zdaj so si ga našli! Kako se pa morajo Döllingeri bratiti z Jansenisti, je težko umeti. Jansenisti so se ločili od cerkve že davno in iz *druzih* vzrokov, novi starokatoličani pa še le 18. jul. 1870; do tistega dne — pravijo — da verujejo vse, kar je kat. cerkev učila. Prav za prav bi morali biti bavarski in nizozemski ločenci drugi drugim krivoverci.

Na *Pruskem* je zdaj škof Ermelandski v verskem prepiru z vlado. Po drugi strani pa silijo (posrednje) kat. vojake, da naj se spoznajo za starokatoličane.

V *Italiji* je naj važnija zadeva ta, da se katoliška stranka, ktera se ni 12 let vdeleževala nikakih volitev, začinja vdeleževati za zdaj *administrativnih* (v mestna in županijska starešina). Politiških se bode menda še na dalje zdržavala, ker v drž. zboru n. pr. bi moral izvoljeni kat. poslanec po postavi prisego opraviti, v tej pa bi bilo zapopadeno indirektno priznanje vsega novega stana reči na Laškem.

Francosko. — Sklenjena je pogodba z Nemčijo, da se nemški vojaki, ki so še zmiraj v nekterih okrajih, veliko prej spravijo s Francoskega, kakor bi se imeli po določbah predlanske pogodbe zastran miru. Francozi plačajo, namreč, pred napovedanim obrokom, kar jim še gre plačati zmagalcu.

Na *Španjskem* so imeli Karlisti zopet vročo prasko z Amadejci. — Amadeju in kraljici so žvižgali v Madridu; vpilo se je: živila republika! Ministerstvo Zorilla se maje. — 250 konservativcev je priobčilo razglas, v katerem se ustopajo določno na stran kraljeviča Alfonza Astarskega (sina Izabele II., pregnane kraljice). Za-nj se je oglasil tudi vojvoda Montpensier (Izabeline hčere mož. Po tem takem so zdaj Alfonzovci določna, utrjena stranka zraven vseh družih. Amadej je zmiraj v večji zadregi, tem več.) če je res, da Thiers (francoske republike predsednik) ne mara dovoliti, da bi se Italija v španjske reči mešala. Iz tega se utegne tudi roditi vojska med Francijo in Italijo.

Domače novice.

(*Zastran dedšine, ki jo je grof Thurn volil goriškemu nadškofu*), naj pridenemo to-le: Dedšina obstoji iz grajšine, ki je pa v slabem stanu, in okoli 40 njiv polja in vinogradov z dvema kmetoma. Ta dedšina je zapuščena v povišanje dohodkov *Goriških nadškofov sploh*, pod to pogojo, da bodo oni za rajncega opravljali večne sv. maše; tedaj je to prav za prav ustanova (štiftenga). Bil je ranji grof neoženjen, in je veliko krat izustil misel, da naj bi kdo preskrbel Goriškim nadškofom poletno stanovanje na kmetih (villeggiatura), kakor ga imajo vsi bližnji škofje. Se ve, da bode kaj godrnjanja o ti reči med ljudmi, cerkvi in duhovstvu nasprotnimi, — ali — rajncih zadnja volja je sveta.

(*V zadevi mestn. starešinstva*) je pilepljen po voglih razglas, s katerim se naznanja, da v seji starešinstveni od 10. junija t. l. so bile za veljavne spoznane volitve II. in I. volitne skupščine, čemur je tudi namestništvo v razpisih od 26. junija in 4. julija pritrnilo. O izvoljencih III. skupščine molči razglas; znamenje, da se prejšnje starešinstvo ni vdalo vladi, ki tudi obe volitvi III. skupščine za veljavni spoznava in je zaukazala, naj novim izvoljencem neizvoljeni stari svoje sedeže prepusté, da se novo starešinstvo ustanovi. Stari župan, pl. Claricini, trdi, da ima pravico ostati še ves avgust, ker je bil pred 3 leti še le v tem mesecu od cesarja potrjen. Vsled namestn. dopisa $\frac{4}{7}$ ostane potrdba volitev III. sk. nedoločena. Izvoljenci II. in I. skupščine, ki so dobili

potrdilni dekret, pojdejo že v saboto, 13. t. m., v sejo in tako prestrojeno starešinstvo ima volitvi III. skupšč. ali še enkrat potrditi, ali pa ministerstvu pritožbo poslati.

(*Novo pokopališče*) se je vzelo v resen pretres. Staro pokopališče je med mestom in železnično postajo. Ker se pa na tisto stran toliko novih hiš zida, da se v kratkem pokopališče doseže, in ker se tudi zaradi cest ne da na nobeno stran razširiti, ni drugače, nego poiskati si drugzega prostora. Novo pokopališče ima priti, kakor se je že davno govorilo, v tiste njive za „ruso hišo“ na Dunajski cesti proti Št. Petru. 32 njiv prostora se misli tu nakupiti; sedanje pokopališče meri le 8 njiv (kampov). Na novem se napravijo privatne rodovinske rakve, ktere donesejo precej denarja za kupnino.

(*Novi profesorji za gimnazi in realko*) so imenovani, za gimnazi: gg. Matej Vodušek, zdaj v Kranji in Jan. Widmann, zdaj na dež. viši realki v Krems-u; za realko: Iv. Repič, zdaj v Lincu

(*Pogrebna družba*) se snuje neki tudi v Gorici. — Naše mesto je — kakor je znano — podnebno (klimatično) zdravišče in prihaja od leta do leta več gostov sem. Zarad tega veliko popomanjkanje stanovališč in nenavadna draginja. Napravilo se je torej stavbno društvo, ki stare hiše prezidava, pa tudi nova poslopja nareja. Ta družba bo baje tudi podvzetnica naprave za slovesne pogrebe.

(*Učni tečaj za nadaljno izobraževanje učiteljev*) se prične o prihodnjih šolskih počitnicah in bo trajal 4 tedne; k poduku se pokličejo po 2-3 učitelji iz vsacega šolskega okraja. Dobivali bodo dnine.

(*Teržaško telovadsko društvo*) je napravilo preteklo nedeljo, 7. julija, izlet v Gorico. Prišli so v obilnem številu. Tukajšno enako društvo jih je slovesno sprejelo in priskrbelo zabave popoldne v v Cattarini-evem vrtu, na večer pa na Travniku. Šundra je bilo dovolj, še preveč. Vse mesto je bilo na nogah. Magistratna hiša je bila celo okinčana, kakor navadno za procesijo na dan sv. R. Telesa. To si zapomnimo, da se porabi o priložnosti, ko bi se še kdaj tabor na Šempaskem polji ali kje drugde sklical.

(*„Il Pettine“*) se imenuje nov humoristično-satiričen (ital.) list, ki je prišel v Gorici v prvo na svetlo 6. t. m. in bo izhajal vsakih 14 dni. Izdaja ga skrajna liberalna stranka. Prva številka je konfiscirana.

(*Za poškodovance na Češkem*) se je nabralo v Gorici 2416 god. 25 s., in 160 frankov.

(*„Pio sovegno“*) pomočna duhovska družba, je imela v sredo večer, 10. jul., ob 6. uri občno letno sejo, v kateri je bil prejšnji predsednik v. č. g. L. Pertout per acclamationem na novo potrjen. Odbornik dr. Valussi ostane tudi še za prih. triletje. — Premoženje društveno se je v zadnjem letu za čez tisuč gold. pomnožilo, čeravno se je posebno letos obilno — okoli 300 gl. — med potrebne prosivce razdelilo.

(*Za „subvencijo“*) goriški duhovščini odmerjeno je prosilo 57 duhovnov. Sprejele so se prošnje vseh, tudi tistih, ki so *pogojno* prosili. Podelila je vlada 15 prosilcem po 100 gl.; 26 po 80 gl.; 7 po 70 gl.; 7 po 60.; in 2 po 50 gl.

To mora imeti vsak le za pičlo odplačilo, *gledé že samo na to*, kar bi bila *dolžna* država storiti za cerkev, kateri je pred sto leti toliko premoženja posilno in brezvestno prodala, in da je z verskim zalogom s tem premoženjem ustanovljenim nemarno gospodarila. Škoda, da ni naša duhovščina, predno je za to pomoč prosila, med seboj se pogovorila, da bi bila v obilnejšem številu —, ker jih je še veliko več nego samih 57 potrebnih —, zanj ne toliko prosila, temveč tirjala je, in s tim dokazala, da goriška duhovščina ne živi v obilnosti, marveč, da si sploh krvavo pičlega kruha služi; — pa da bi se bila slovesno in odločno zavarovala proti nepostavnim in zaničljivim namenom, ki so se podtikali o priložnosti obravnave zaradi te pripomoči v državnem zboru.

Znano je, kaj je pisal te dni kardinal Schwarzenberg svoji duhovščini o državnih pripomočih za cerkev in duhovščino; pa zato kard. Schwarzenberg še ni — *ustavoveren*.

Ali o teh rečeh več prihodnjic.

Razne vesti.

— *Slovanstvo Prusom trn.* Saksonci imajo v Pragi semenišče, v katerem se odgojujejo njih mladenči za katol. duhovne. Oni hodijo obiskovat tudi odgojence malega semenišča; ti so pa skoraj vsi iz slovanskih Lužič doma (naseljeni Srbi), in v Pragi vsako priložnost porabijo, da se maternega jezika učijo, ker ga bodo kot prihodnji dušni pastirji doma gotovo potrebovali. To pa je pruski vladi preveč; ona tirja, da se mora to semenišče v Vratislav ali vsaj na Saksonsko kam prestaviti. „Vaterland“. (Je že tako, kakor drugod kje; nečajo dovoliti, da bi se gojil materni jezik, potem pa kričijo, da duhovni ljudstvo zanemarjajo. Vr.)

— V okolici današnjega Ogleja se po dovoljenji vlade in na njene stroške zopet pridno koplje, ter se razgrinja zemlja, da pridejo na dan ostanki nekdanjega star-ga obširnega mesta (Aquileja). Pooblasten za to kopanje je tukajšnji c. k. okrožni inženir, gosp. **Baubela**. Izkopali so poslednje dni blizu Monastëra tri rakve ali sarkofage, kakor so jih Rimljanje zakopavali poleg cest zunaj mest. To bi bilo tedaj spricëvanje, da kraji okoli Monastëra so bili vže zunaj Ogleja, da se je tedaj Oglej razprostiral le do tu in ne dalje. Slišimo, da so našli tudi že mestno ozidje.

Pričakujemo in nadjamo se, da bo gosp. Baubela še mnogo znamenitih reči na dan spravljal, in hočemo vse, kar o ti reči pozvemo, bralcem naznanjati. — Čas je, da se je začelo enkrat sistematično kopati.

— *Nove mere in vage* se bodo v naši Avstriji vpeljale; 1. januarja 1876 imajo obvelati. Po dotični postavi je en meter toliko kot zdaj en čevelj in dva palca (cola); kilogram znaša en funt in 25 lotov; litar je $\frac{7}{10}$ bokala, ali skorej 3 maslice; hektar blizu $\frac{13}{4}$ orala.

— *Šolski napredek v novi dobi*. V trgu G. v Istriji je ustanova za duhovnika, vsled katere je dobival 270 gl. letne plače s tem pogojem, da je šolo držal za otroke tamošnjega kraja; srenji pa ni čisto nič potreba bilo, dalje skrbeti ali kaj dokladati k plači. Dokler je duhovnik učil, je obiskovalo šolo do 60 otrok. Ali v novi èri duhovniki niso več sposobni za šolo, in ne znajo otroke v duhu današnjim časom primernem podučevati; tedaj se postavi tje po višem ukazu svetem učenik, odgojen v današnjem duhu, ki tirja, da morajo šolski otroci, tudi deželni, učiti se „kobacati“ (turnati); določijo mu 500 gl. letne plače, in 80 gl. nagrade, da šolo vodi (morda vendar ne samega sebe?). In mož je na svojem mestu, ker pridno uči mlade paglavce kobacati in sicer tako, da je prisiljen 5—10 (reči: pet do deset) nazočih otrok skrbno varovati, da pri „kobacanju“ po šolskih klopeh se kdo noge ne spahne in ne pride iskati ga mati — *z metlo* (!). Tako v 19. stoletju razsvetljenja, svobode in enakopravnosti; potem pa se podstopi kdo mi tajiti, da nove šolske postave ne pospešujejo obènega izobraženja in blagostanja?!

— *Če Predelske železnice ne bo* — z Bogom Trst! Ital. drž. zbor v Rimu je dovolil delanje *Potabeljske èrte*. Avstrija je torej vsled pogodeb dolžna, èrto od Trbiža do Potablja izdelati. Potabeljska železnica potegne potem v Benetke ali Genovo vso kupčijo od južno-železnične postaje Bruck-a (na Štajarskem) proti severju in zahodu; samo kranjska kupčija bi še težila v Trst.

— *Velik tabor* se snuje v Dalmaciji, na katerem bi se obravnavale narodne zadeve v Istriji in Dalmaciji. Z veseljem ga pozdravljamo, ker je skrajni čas, da se kaj stori za zanemarjene primorske Slovane.

— *Banka „Slovenija“* je zagotovljena, ker je že nad 3000 delnic oddanih.

— *Matice slov. odbor* je imel v torek, 9. t. m., sejo. Za nasvet, da naj si napravi „Mat.“ svojo tiskarnico, je glasovalo 15 odbornikov: (grof Barbo, dr. Jan. Bleiweis, prof. Tušek, Fr. Souvan, Iv. Vilhar, msgr. Jeran, prof. Marn, prof. Žakelj, dež. š. nadz. Šolar, prof. Vončina, Lesar, dr. Costa); proti njemu 8 odb. (dr. Vošnjak, dr. Razlag, župn. Raić, Dav. Trstenjak, prof. Pleteršnik, Pet. Kozler, dr. Zupanec, prošt. dr. Pogačar). Predlog ni obveljal, ker ni bilo za-nj $\frac{2}{3}$ glasov.

— † *Umrli je obče znani Franc Kafol*, oče, v Volčah, v torek, 9. jul., zjutro na naglem za mrtudom. Kdorkoli je po Sočki dolini potoval in se še kaj opočil v Volčah, spominja se z veseljem na-nj, ker, akoravno 80leten starček, bil je vedno priljuden in zgovoren, da so gostje in popotniki kaj radi stopili v pošteno hišo njegovo zarad dobre in čedne postrežbe, pa tudi zarad kratkočasnega moža.

Imel je red Franc Jožefov, s katerim se je, kakor pravi Avstrijan, rad ponašal.

Listek.

O prepovedanih knjigah. *)

(Spisal prof. Kociančič.)

„Ne dajte se zapeljati,“ govori apostel Pavel (1. Kor. XV, 33.): „Malopridni pogovori skazé dobro zadržanje.“ Ako bi v naših èasih živel apostel, gotovo bi te besede tako-le zasukal: „Ne dajte se zapeljati: Malopridni spisi, malopridne knjige, malopridni časniki skazé dobro zadržanje.“ Da se po malopridnih spisih, ki se na svetlo dajejo, mnogo njih pokazi, mislim, da mi ni treba dokazovati, ker nas to skušnja zadosti uči. Vemo tudi, da tisk, nekdanjih spôn oproščen, naše dni ni naj manjši faktor,

*) Obračamo posebno pozor p n. občinstva na sledeči spis. Op. ured.

kedar se hoče v kateri stvari prodreti; posebno je katoličanom nasprotna stranka dokaj že dosegla, poprijemaje se posebno tega sredstva, bodi si v politiskih rečeh, bodi si v verskih zadevah. Nemci in Talijani, kakor tudi Francozi, mogli bi nam mnogo povedati od tega.

Kar zadeva nas Slovence, ki imamo še majhno literaturo, in zmirom še le mlado, ne moremo iz lastne skušnje veliko o tem govoriti. Od naših ljudi velja še vedno to, kar je rajni Janežič v predgovoru k svojemu *Zgodovinskemu Katekizmu* rekel: „Z radostnim srcem zamoremo reči in pred celim svetom zaupljivo pričati, da je naš mili narod, to je, naš slovenski ljud, èverst zdrav ne samo na telesu, ampak tudi na duši. Priča dovoljna tega, kar pravim, je to, da za božjo èast in zveličanje duše resnično vnet ne le samo cerkve zida, stare božje hrane popravlja in po svoji moči pripomaga, da se Bogu dolžna èast ne krati. Pa on tudi pridno in z veseljem hišo božjo obiskuje, in božjo besedo marno posluša, ter si še poverh pobožnih knjig zvesto omišljuje, da ima tudi za dom, posebno o Gospodovih praznikih, kaj koristnega in podučnega branja.“ In potem ko je rekel, da so veči del duhovni slovenske knjige na svetlo dajali, pristavlja: „In da se med Slovenci le redko najdejo nepristojne ali celo dušam nevarne knjige, je ravno nov dokaz dušnega zdravja in dušne èverstobe tega v celem še nepokaženega naroda.“

In Bog daj, da bi naši ljudje tudi v prihodnje pri tem dušnem zdravju, pri tej dušni èverstobi ostali! Ali sovražnik ne spi, on išče tudi med našimi verlimi Slovenci ljuliko zasejati. Protestantiška propaganda je že začela tudi med nami se gibati, in svoje protestantske biblije nekaj prav po ceni prodajati, nekaj tudi zastonj ljudem vrivati. V Zagrebu izhajajoči „*Vienac zabavi i pouci*“ od 9. ožujka 1872. br. 10. str. 159. oznanja to-le: „A. Pentelić, brzojavni činovnik u Knjaževcu, preveo je Renanovu knjigu „*Život Isusov*“ i poziva na predplatu rodoljubivo občinstvo.“ Ne vemo, ali je Pentelić veliko naročnikov na to bogohulno delo med Hervati dobil, ali ne; ali strah me je, in lasjé mi po koncu stojé, ko pomislim, da bi utegnil kdo naših mlajših pisateljev lotiti se poslovenjevanja istega dela, češ, da ne zastanemo na potu napredka, in tako strupen plevel zasejati med zdravo pšenico nepokvarjene vere našega ljudstva.

Dokler se je bilo vstavljati le takim pisunom, kakor je bil za Vodnikovih èasov Knobel iz Kranja, ki je natisniti dal svoje umazane pesmi, od katerih je Vodnik zapel:

„Pesme iz Kranja
Poine dr ;
Ne delite ga,
Dajte mu celega.“

Dokler se je bilo vstavljati, pravim, takim pisunom, ni bilo treba veliko žil napenjati. Ali ko gre za vero, za duš zveličanje, dobri katoličan kateri koli, naj manje pa katoliški duhoven ne more, ne sme rok križem deržati. In res sem slišal že od več njih, ki so na kmetih dušni pastirji, da se protestantsko sveto pismo našim Slovincem razdaje, ter so me uprašali, kako se ima dušni pastir ravnati v tej zadevi. Naj tedaj, da tem pravičnim željam eno koliko ustrezem, tu v kratkem spregovorim: a) o branju nevarnih in prepovedanih spisov in knjig sploh, b) o branju svetega pisma v maternem jeziku posebej. (Dalje prih.)

Oznanilnik.

Dobre puše.

Damast-Lefoucheux dvocevka velja 30, 33, 35, 38, 40, 45, 50, 60, 70, 80, 90, 100 gl.

Damast-Percussion: 18, 23, 27, 30, 40, do 50 gl.

Železne Percussion dvocevke: 11:80, 12:50, 14, 16, do 18 gl.

Železne cele ali pol v lesu, enocevne 6:80, 7, 7:50, do 8 gl.

Revolverji šes'cevni, ki se sami sprožijo, 7, 9, 12, m/m 8:40, 10:40, 12:80, 16, 18, 22, do 30 gl.

Tercerol-samokresi dve-in enocevni: 1:20, 2, 3, 4, do 8 gl.

Patrone vsake baže, po nizkej fabriški ceni se po poštnem povzetju (Nachname) razpošiljajo.

Matej Soršak

v Kropu in Gorenskem
(Oberkrain.)

List ica uredništva: g. B. G. pri Br. in g. F. pri Ip.: Hvala lepa, bomo že; g. K. tukaj: Bomo porabili; g. I. L.: Pesmico bomo natisnili, dop s pa je, sicer dobre misli, preveč oseben; g. Š. v Č.: saj nismo zaspali?! Vse gg. dopisnike prosimo, da nam spise za časa pošlejo, vsaj do srede večer.